

Zaaknummer: ACM/23/182341

L.S.,

Via deze brief willen wij graag onze visie delen op het “Ontwerp codebesluit prioriteringsruimte transportverzoeken” (case number ACM/23/182341). Hoewel wij denken dat de ontwerprichtlijn een beter alternatief biedt voor “first-come-first-serve”, zijn wij van mening dat het weglaten van nieuwe innovatieve duurzame technologieën en bedrijven in het prioriteringskader de duurzaamheidstransitie kan belemmeren en negatieve gevolgen heeft voor de ontwikkeling van de Nederlandse economie van de toekomst en een valse concurrentie creëert tussen gevestigde bedrijven en nieuwkomers. Hieronder gaan we dieper in op onze specifieke context, onze zorgen en onze voorgestelde oplossing.

Context Cellulaire Agricultuur Nederland

Cellulaire agricultuur is het produceren van echte dierlijke producten, door gebruik te maken van cellen (bijv. celkweek of precisiefermentatie). Hiermee zijn vertrouwde producten als vlees, vis, leer of melk te produceren zonder de negatieve externe effecten zoals emissies, watergebruik, landgebruik en dierenwelzijnsproblemen (en het effect daarvan op gezondheid van mensen), die gepaard gaan met productie van conventionele dierlijke producten. Deze productieprocessen hebben over het algemeen een veel kleinere ecologische voetafdruk dan conventionele productiemethoden vanwege de zeer efficiënte omzetting van grondstoffen naar eindproducten. Voor de ontwikkeling van deze technologie en producten is voldoende energie nodig. Nederlandse bedrijven zijn wereldwijde pioniers op het gebied van kweekvlees (Mosa Meat, Meatable) en productie van melkproteïnen (Those Vegan Cowboys). In april 2022 kende het kabinet namens het Nationaal Groeifonds een financiering van €60 miljoen toe voor een groeiplan cellulaire agricultuur, zoals opgesteld door [Cellulaire Agricultuur Nederland](#). Hieruit blijkt het belang dat de overheid toekent aan deze opkomende sector. Het mogelijk maken van bedrijvigheid die door het Groeifonds gestimuleerd wordt, door het voorzien in een aansluiting, zou getuigen van coherent beleid.

Zorgen over het ontwerp van het prioriteringskader

Het prioriteringskader omvat verschillende categorieën gebruikers die van belang zijn voor de samenleving en we zijn blij dat duurzaamheid expliciet wordt genoemd. De categorie duurzaamheid omvat de opwekking van hernieuwbare energie en ‘aanvullende’ inspanningen op het gebied van duurzaamheid (“bovenwettelijke verduurzaming”). Bedrijven die innovatieve technologieën ontwikkelen en inzetten in lijn met de Nederlandse duurzaamheidsambities vallen hier echter niet onder, zo bevestigt een collega van de ACM. Wij zijn van mening dat dit om verschillende redenen problematisch is:

- *Belemmert van het behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen:* Wij zijn ervan overtuigd dat het behalen van de EU doelstelling om in 2050 een volledig circulaire en klimaatneutrale economie te hebben alleen kan worden bereikt door ook de inzet van nieuwe duurzame technologieën en nieuwe bedrijven in veel of zelfs alle sectoren te ondersteunen of tenminste hetzelfde te bieden als bestaande bedrijven. Door in Nederland dergelijke technologieën en bedrijven van het prioriteringskader uit te sluiten, kan er geen prioriteit worden gegeven aan een reeks cruciale en duurzame industrieën. Dit zal bijvoorbeeld, maar niet uitputtend, de inzet belemmeren van nieuwe productiefaciliteiten voor batterijen (aangezien batterijen niet vallen onder energieopwekking), faciliteiten voor het opvangen en opslaan van CO₂, nieuwe duurzame productietechnologieën voor chemicaliën/medicijnen/enz., en inderdaad ook de inzet van faciliteiten voor cellulaire agricultuur. Veel van deze technologieën zouden zelfs het

proces van het verminderen van congestie, direct of indirect, kunnen ondersteunen en daardoor de transitie kunnen versnellen.

- *Mist kansen om te bouwen aan de toekomst van de Nederlandse economie:* Er is veel discussie over hoe de Nederlandse economie er in de toekomst uit moet zien. Het is duidelijk dat sommige oudere industrieën zullen krimpen of geheel zullen verdwijnen en vervangen moeten worden door nieuwe industrieën. De bedrijven die nu zijn uitgesloten van het prioriteringskader zijn sterke kanshebbers om een belangrijke rol te spelen in onze toekomstige economie, zowel op de interne markt als door het creëren van exportproducten en -diensten die naar de hele wereld kunnen worden gebracht. Het niet kunnen prioriteren van dit soort bedrijven kan daarom ertoe leiden dat ze naar het buitenland verhuizen.
- *Creëert een oneerlijk concurrentievoordeel voor gevestigde exploitanten:* Het raamwerk maakt onderscheid tussen bestaande gebruikers van energie die hun impact willen verminderen en nieuwe spelers zonder bestaande vraag naar energie, zelfs als deze in dezelfde sector en op dezelfde markten actief zijn. Dit creëert een oneerlijk voordeel voor bestaande spelers ten opzichte van nieuwe spelers, wat volgens ons niet in lijn is met het non-discriminatie beginsel en het evenredigheidsbeginsel zoals uiteengezet in HvJ EG C-179/20 d.d. 27 januari 2022, paragraaf 20 – 22. Verschil in behandeling tussen een nieuwe speler en een bestaande speler op het gebied van voedselvoorziening wat betreft toegang tot energie is niet zonder meer objectief gerechtvaardigd. Cellulaire Agricultuur Nederland ziet althans niet in op basis van welk objectief en redelijk criterium gekoppeld aan de doelen van de Europese elektriciteitswetgeving een dergelijk onderscheid gerechtvaardigd zou zijn (non-discriminatiebeginsel). Daardoor lijkt het ook moeilijk hard te maken dat zo'n verschil in verhouding zou staan tot het beoogde doel met zo'n verschil (evenredigheidsbeginsel).

Voorgestelde opties voor wijziging van het prioriteringskader

Om tegemoet te komen aan onze zorgen zoals hierboven uiteengezet, zien wij twee mogelijkheden tot wijziging van het prioriteringskader.

Optie 1

Wij stellen voor om “categorie 4 Duurzaamheid - c. Innovatieve technologieën” toe te voegen, die betrekking heeft op verzoeken van (nieuwe) bedrijven die nieuwe technologieën inzetten die een aantoonbaar positieve impact hebben op de Nederlandse duurzaamheidsdoelstellingen. De bewijslast kan nog steeds bij de verzoeker liggen en kan bijvoorbeeld meerdere bouwstenen omvatten, zoals:

- Bewijs van aansluiting bij Nederlandse duurzaamheidsdoelstellingen / SDG-doelen. Cellulaire agricultuur leidt tot drastische verlaging van uitstoot van broeikasgassen, watergebruik, landgebruik, etc. (zie o.a. LCA hieronder);
- Schatting van de marktomvang in Nederland om de materialiteit weer te geven. Bijvoorbeeld op basis van CBS-marktgegevens is de vleesindustrie goed voor ongeveer €8,7 miljard (2019, [link](#));
- Inschatting van het verbeterpotentieel op het gebied van duurzaamheid, bijvoorbeeld op basis van een Life Cycle Analysis (LCA) van een derde partij; CE Delft heeft een LCA gemaakt voor kweekvlees ([link](#));
- Uitleg over de stroomvereisten en waarom andere oplossingen niet adequaat of voldoende zijn. De stroomvraag voor de ontwikkeling en productie van kweekvlees is op veel locaties in Nederland op dit moment niet leverbaar, ook na inzet van alternatieve oplossingen.

Optie 2

Wij stellen daarnaast voor categorie 3 “basisbehoeften” uit te breiden met het onderwerp “voedselvoorziening”, meer in het bijzonder “de toepassing van innovatieve technologieën ten

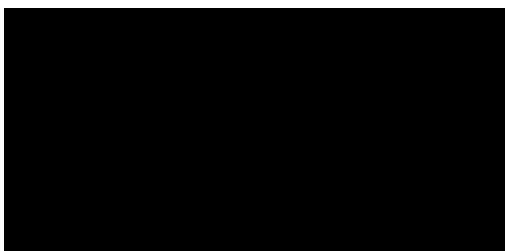
behoefte van de voedselvoorziening". Wij menen namelijk dat voedselvoorziening ook tot de basisbehoeften van de Nederlandse bevolking behoort; het zijn immers primaire levensbehoeften (zie ook paragraaf 71 toelichting ontwerpbesluit). Basisbehoeften worden gedefinieerd als diensten van groot algemeen belang. Hiervoor bestaat geen eenduidige algemene definitie of duidelijke afbakening (zie paragraaf 58 toelichting ontwerpbesluit), zodat uitbreiding van categorie 3 een reële mogelijkheid is.

Cellulaire Agricultuur Nederland is er zich van bewust dat basisbehoeften moeten voldoen aan twee criteria, namelijk koppeling aan (i) een SBI-code en een (ii) concrete wettelijke taak dan wel afspraken met de overheid. Kweekvlees voldoet (nog) niet aan voorwaarde (i) maar wel aan voorwaarde (ii).

Momenteel bestaat er nog geen SBI-code voor de bedrijfstak van kweekvlees. Dit kan echter een kwestie van tijd zijn en hoeft niet in de weg te staan bij uitbreiding van categorie 3 met het onderwerp "voedselvoorziening" zoals hierboven gespecificeerd. SBI-codes vormen een werkend systeem voor categorisatie van bestaande bedrijven, maar nieuwkomers worden hierin niet noodzakelijkerwijs verdisconteerd. SBI-codes zouden daarom niet leidend moeten zijn om basisbehoeften te substantiëren om zo in aanmerking te komen voor prioritering van een transportverzoek.

Wij hopen oprecht dat het prioriteringskader met inachtneming van het bovenstaande kan worden gewijzigd en het zo de energie- en duurzaamheidsinspanningen nog beter kan ondersteunen. Wij staan tot uw beschikking voor verdere discussie.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter van het Bestuur van de Cellulaire Agricultuur Nederland Stichting (CANS)